

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th June - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

QORAQALPOG'ISTONDAGI ASALARACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Tursinbekova Gúlmira

Mualliflar 06.01.10- «Yer tuzish,
kadastr va yer monitoringi» ixtisosligi bo'yicha 1-
bosqish tayanch doktoranti.

Reimov Nietbay

qishloq xójaligi fanlari doktori,
professor. Qoraqalpog'iston qishloq xójaligi va
agrotexnologiyalar institutining «Yer kadastr va
yerdan foydalanish» kafedrasini mudiri.

Izoh

Ilmiy maqolada qurib borayotgan Orol dengizi bo'yida joylashgan Qoraqalpog'istonda asalarachilikni rivojlantirish uchun asalari oilalarini kadastrli tug'ri joylashtirishni urganish haqida so'z etiladi.

Аннотация

В научной статье говорится об изучении кадастрового размещения пчелиных семей для развития пчеловодства в Каракалпакстане, который расположен на берегу высыхающего Аральского моря.

Annotation

The scientific article talks about the study of the cadastral placement of bee colonies for the development of beekeeping in Karakalpakstan, which is located on the shores of the drying up Aral Sea.

Kalit so'zlar – Orol bo'yi, Qoraqalpog'iston, noquloy iqlim, asalari, kadastr, nektar, asal, inson, o'simlik.

Ключевые слова - Приаралье, Каракалпакстан, неблагоприятный климат, пчелы, кадастр, нектар, мед, человек, растение.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th June - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Key words - Aral region, Karakalpakstan, unfavorable climate, bees, cadastre, nectar, honey, human, plant.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi, jumladan Qoraqalpog'iston Respublikasi o'zining issiq iqlim sharoiti va serasal o'simlik turlarining ko'pligi bilan boshqa davlatlardan ajralib turadi, bu esa, o'z navbatida, asalarachilikni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois asalari oilalarini Respublika bo'yicha kupaytirish imkoniyati mavjud.

Asalarichilikning xalq xo'jaligida foydasi ko'p. Asalarachilik oilalari ko'paytirilsa, natural asal, perga, gulchang, propolis, ari suti, ari zahari, mum va boshqa da noyob dorilik mahsulotlar olinadi, o'simliklarning biologik xilma-xilligi saqlanadi, tabiatdan barqaror foydalanish yo'lga qo'yiladi, aholi ish bilan ta'minlanadi, noyob o'simliklar turi saqlanadi, ekologiya yaxshilanadi, asalarilar yordamida o'simliklar changlanib, hosildorlik oshiriladi [2].

Asalarichilik fermer xo'jaliklarida ishlatiladigan asbob-uskunalarining hammasi hozirgi kunda oldingilariga nisbatan birmuncha takomillashtirilgan bo'lib, ishlab chiqarishdagi barcha jarayonlar, ko'chirishlar maxsus mexanizmlar yordamida bajariladi. Bu esa, o'z navbatida, asalarichilik mahsulotlarini ishlab chiqarishni sanoat usuliga ko'chirishga olib keladi.

Asalarichilikni sanoatlashtirish, avvalo, mavjud strukturani ixtisoslashtirish va konsentratsiyalashtirish bilan boshlanadi. Ixtisoslashtirish deganda, biz xo'jalik joylashgan hududning tabiiy geografik sharoitlaridan kelib chiqib, uni asalarichilikni ma'lum birmahsulotini ishlab chiqarishga ixtisoslashtirish tushuniladi [3,5].

Konsentratsiyalashtirish-kam xarajat qilinib, kuproq va sifatli asalarichilik mahsulotlari ishlab chiqarishni ko'paytirishdir.

Konsentratsiyaning hozirgi kunda bir necha turlari mavjud:

- 1) Asalarichilikni kompleksli joylashtirish va asalarachilik komplekslarini yaratish;
- 2) asalarilarning yangi avlodlarini parvarishlash;
- 3) qishloq xo'jaligi ekinlariga agroximikatlarni ishlatishda asalarachilik sohasi

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th June - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

mavjudligini hisobga olish;

4) asalari oilalariga qishqi, kuzgi, bahorgi va yozgi vaqtlari quloy sharoit (mikroiqlim) yaratib berish.

Xo‘jalikning yo‘nalishiga qarab sanoat texnologiyasi o‘ziga xos xususiyatga ega bo‘ladi. Masalan, iste‘mol asali yetishtiruvchi xo‘jaliklar, asosan, yetarli darajada ozuqa bazasiga ega hududlardatashkil etladi [4].

Asalaralarning asosiy qismi markaziy uchastkaga maxsus jihozlangan mashinalarda keltiriladi. Shu yerning o‘zida fermer xo‘jaliklarni yetarli ona arilar bilan ta‘minlash, yangi butun avlodlarini chiqarish kabi bir qancha ishlar bajarilishi lozim.

Yaqin o‘tmishda o‘zbek asalarichilari yiliga 42 ming tonnadan ziyod asal yetishtirar edi. Endilikda bu ko‘rsatkichlar sezilarli darajada pasayib ketdi. Yevropa mamlakatlari, xususan Gollandiya, Ruminiya va Germaniyada yiliga kishi boshiga nisbatan 2,3–4,1 kg asal ishlab chiqariladi, O‘zbekistonda esa yiliga kishi boshiga hozirgacha o‘rtacha 100 gramm asalga to‘g‘ri keladi. Bu ko‘rsatkich rivojlangan mamlakatlardagidan taxminan 23–42, Boltiq bo‘yi davlatlaridan 14, Rossiyadan 11, Ukrainadan 13, Belorussiyadan 12 barobar kamdir [1,7,8].

Hozirgi kunda asalarichilikni rivojlantirish orqali fermer xo‘jaliklarida ekinlar hosildorligini ko‘tarishga, daromadini yanada oshirishga imkoniyatlar yaratilgan.

Fermer xo‘jaligida asalarichilikni rivojlantirishning tarmoq samaradorligiga ta‘siri juda katta.

- 1) Birinchidan, asalarilarning tabiatdagi ekologik vaziyatni yaxshilashdagi o‘rnini boshqa hech narsa bosa olmaydi.
- 2) Ikkinchidan, asalarilar qishloq xo‘jalik ekinlari hosildorligini oshiradi.
- 3) Uchinchidan, fermer xo‘jaliklarida asalarichilikni qo‘shimcha tarmoq sifatida rivojlantirish fermer xo‘jaliklari samaradorligiga juda katta ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi [6,8].

Asalarichilik sohasida so‘nggi yillarda vujudga kelgan salbiy oqibatlar natijasida asalari oilalari bosh soni kamayib ketdi, bu esa mavjud asalari zotlarining irsiy xususiyatlaridan to‘la foydalanish imkoniyatlarini chegaralab qo‘ydi, asalarilarning rivojlanish qobiliyati kechika boshladi, qishlovdan chiqishi og‘irlashdi, iqlim sharoitimizga va turli kasalliklarga chidamliligi pasaydi. Shulardan kelib chiqib, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan 2009- yil 3- martda 03/1–348- sonli «Respublikada 2009– 2011- yillarda asalarichilik sohasini rivojlantirish bo‘yicha amalga oshiriladigan chora-tadbirlar» Dasturi ishlab chiqildi.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th June - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Dasturga ko‘ra 2011- yilga qadar asalarichilik bilan shug‘ullanuvchi subyektlar sonini 6534 taga,

asal ishlab chiqarish hajmini 2375 tonnaga yetkazish, mavjud va 2009–2011- yillarda yangidan tashkil etiladigan shaxsiy yordamchi, dehqon, fermer va o‘rmon xo‘jaliklariga talab etiladigan jihozlar, asalari oilalari bilan ta‘minlash va buning uchun zarur bo‘ladigan kredit mablag‘larini ajratish; 2009–2011- yillarda yangidan tashkil etiladigan asalarichilik fermer xo‘jaliklariga

chor va ozuqa ekinlari urug‘i yetishtirish va asalarilar ozuqa bazasini boyitish maqsadida 3–5 gektardan ekin yer maydonlari ajratib berish; asalari oilalarini rivojlantirish va tabiiy o‘rmonzorlarda sifatli shifobaxsh asal yig‘ishni ko‘paytirish maqsadida asalari oilalarini o‘rmon xo‘jaliklari hududlariga joylashtirish; asalarichilikda mahalliy noyob asalari populatsiya genofondini sof holda saqlab qolish, ko‘paytirish, tanlash, seleksiya ishlarini yo‘lga qo‘yish maqsadida asalarichilik bilan shug‘ullanadigan fermer xo‘jaliklari negizida naslchilik fermer xo‘jaligi maqomi berish; asalari oilalarini mavsum davrida tabiiy o‘simliklarning gullashiga qarab respublikada bir hududdan boshqa hududga ko‘chirish jadvallarini har bir asalarichilik xo‘jaliklari bo‘yicha ishlab chiqish; qishloq xo‘jalik ekinlari zararkunandalariga qarshi kimyoviy preparatlarini qo‘llashda belgilangan xavfsizlik choralariga rioya qilish bo‘yicha tavsiyanomalar ishlab chiqish; respublikada asalari zotlarini yaxshilash, ularni serpusht va sarmahsulligini oshirish uchun chet davlatlardan zotli onalarini keltirish; asalarichilik bilan shug‘ullanayotgan shaxsiy yordamchi, dehqon va fermer xo‘jaliklarida asalarilarning yuqumli va yuqumsiz kasalliklar bo‘yicha holatini o‘rganish; Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar markazlarida va aholi zich joylashgan shaharlarda asalarichilik mahsulotlari hamda jihozlarini sotishga maxsus ixtisoslashgan savdo do‘konlarini tashkil qilish; asalarichilik bilan shug‘ullanayotgan shaxsiy yordamchi, dehqon va fermer xo‘jaliklarini zamonaviy texnologiyalar asosida rivojlantirish; investitsiya va homiylarni jalb etish, lizing asosida mini texnologiyalar, jihozlarni keltirishni yo‘lga qo‘yish; asalarichilikka oid me‘yoriy, standart va texnik shartlari hujjatlarini takomillashtirish bo‘yicha takliflar tayyorlash; ilg‘or asalarichilar va asalarichilik xo‘jaliklari ish tajribalarini hamda fan

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th June - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

yutuqlarini ommalashtirish; asalarichilar haqida radio va teleko'rsatuvlarni matbuotda muntazam yoritib borish, respublikada asalarichilikni jadal rivojlantirish, keng ko'lamli ilmiy tadqiqot ishlarini olib borish; raqobatbardosh texnologiyalarni yaratish, o'quv va uslubiy qo'llanmalar tayyorlash maqsadida xo'jalik hisobida «O'zbekiston asalarichilik ilmiy markazi»ni tashkil etish; viloyatlarda bittadan asalni qayta ishlaydigan va asalarichilik jihozlarini ishlab chiqaradigan mini tsexlar tashkil etish kabi vazifalar belgilab berilgan.

Ushbu chora-tadbirlar fermer xo'jaliklarida asalarilardan mahsulot ishlab chiqarishni ko'paytirishda va sohaning iqtisodiy samaradorligini oshirishda muhim asos hisoblanadi.

O'zbekistonda jami 171 ming 600 asalari oilasi borligini hisobga olsak, ulardan bir mavsumda 2232 tonna asal, 374,4 kg gulchang, 234 kg perga, 25 kg propolis, 47 kg ari suti, 132 kg ari zahari, 290 kg mum olish imkoniyati mavjud. Bu esa Respublikamizda asalarichilikni serdaromad sohaga aylantirishda muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Мирошина Т. А. Критерии идентификации ботанического и географического происхождения продукции пчеловодства.//Актуальные научно-технические средства и сельскохозяйственные проблемы: материалы IX Национальной научно-практической конференции с международным участием, Кемерово, 29 декабря 2022 года. – Кемерово: Кузбасская государственная сельскохозяйствен-ная академия, 2022. – С. 309-313. – ЕДН НЗВУСЖ.
2. Резниченко И.Ю. Биотехнологический потенциал меда и продуктов его переработки / Резниченко И.Ю., Бакин И.А., Любимов А.С.// В книге: Эколого-биологическое благополучие растительного и животного мира. Тезисы докладов международной научно-практической конференции. Благовещенск, 2022. – С. 208.
3. Резниченко И.Ю., Мирошина Т.А., Мирошин Е.В. Характеристика биологического потенциала мёда. 6 стр.
4. Сельская И.Л., Резниченко И.Ю., Титоренко Е.Ю., Пегушева А.В. Сравнительная оценка качества и конкурентоспособности образцов меда

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th June - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

натурального. //Техника и технология пищевых производств. – 2016. – № 2 (41). – С. 149-155.

5. Barganska Z., Namiesnik J., Slebioda M., Determination of antibiotic residues in honey, TrAC, Trends Anal. Chem. 30 (2011) 1035e1041.

6. Bogdanov, Stefan. (2016). Honey Types. Bee Product Science.

7. Codex Alimentarius Commission, Codex standard for honey. CODEX STAN 12.1981, Food and Agriculture Organization of the United Nations and the World health Organization, Rome, Italy, 2001.

8. Saranraj, P.; Sivasakthi, S.; Feliciano, G. Pharmacology of honey: A review. Biol. Res. 2016, 10, 271–289. 11. Won, S.R.; Li, C.Y.; Kim, J.W.; Rhee, H.I. Immunological characterization of honey major protein and its application. Food Chem. 2009, 113, 1334–1338.

E- Conference Series

Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

E- CONFERENCE
SERIES